

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИНГ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫН XX СЪЕЗДИЗИ

Эш Н. А. БУЛГАНИННЫН илеткелинин уланчызы

Бо бүгү болза, көдө ажыл-агый бүдүргөсүнүн техник денинен чаа, улам бедек чадаа көдүр, бүгү көдө ажыл-агый бүдүргөсүнүн культураны белир арганы бөөр.

Көдө ажыл-агый техниканы сайырантайжылар дугайында чугаа чорут турда, көдө ажыл-агый ажылдарын, ылангы мал ажылын механизастарында электрөөргөнүн ажылдарын ышаш мынг чугула айтыр дугайын чугаалабайн барып болбас. Көдөн электржидер талазы-биле бисте бүгү-ле чүве кылдынган деп болбас дээрин минир керек.

Бо талазы-биле буруулап чоруктуң биче эвес үтү бо айтыртын чүтүктүп тургуспаан Көдө ажыл-агый министествозунга онаажыр. Оон туржук, көдөн электржидеринге тускайлаан капитал салымшыкынар болгачо-ла эске соругаларга ажылаатынп тургузаан.

Көдө ажыл-агыйн электржидерин колхозтарын болгаш совхозтарын күрүнени электростанцияларын четкынгге каттыштарынын аргазы-биле-даа, анаа колхозтарын кыргалгын-биле чер-черинг станцияларын тударынын аргазы-биле-даа боттандырар ужурут.

Электржидер колхозтарын санын беш чылдын дургунуна ийи катап көдүдери, совхозтарын болгаш машина-трактор станцияларын электржидерин доозар Директиваларын төлөөлөгөндө көдүтүп турар. Оон-биле холбаштыр үтүктүр болза, электрпровай-биле ажылаар, өдлөөринге капиталгалыг болгаш ынанштыг машиналарын көдө ажыл-агыйга бүдүрүп бөөрин калбартыр ужурут.

Алдыгы беш чылда көдө ажыл-агыйн эң чугула соругаларга көдө ажыл-агый культуранынын дүжүттүп белир болур. Бо соругалыг шиптирлерин минералдыг удобрениелерин ажылаарында улуу-биле хамааржыр. Оларын бөөри беш чылдын дургунуна ийи катаптап эвеш эвес өөр ужурут. Удобрениелер хергезер торфун болгаш чугайын үтүктүр тынжын улуз хемчөөлөргө органиастаан турар ужурут.

Көдө ажыл-агыйн мурунда салдынган соругалар машина-трактор станцияларын ажылын улам ынай экижидерин болгаш холхоз бүдүргөсүнө оларын ролын күштелдирерин негеп турар, колхозтарын органиаста-ажыл-агыйн быжыларын болгаш колхозчуларын күш-ажылын бүдүрүчүлүг белирине негеп турар.

Партиянын Төп Комитети болгаш Чазак машина-трактор станцияларын ажылын экижидер болгаш холхоз бүдүргөсүн хөгжүдери оларын ролын күштелдирер талазы-биле элөөн хей хемчеглерин боттандырган.

Чоогта чаа партиянын Төп Комитети болгаш СССР-нин Министрлер Чөвүлөи колхозтарга көдө ажыл-агый про-дугуларын белегелдерин чорудары дөш харымсалга-

нын бүгү долгуун машина-трактор станцияларынга онаап турар шиптирлерин үндүргөн.

Машина-трактор станцияларын ажылын улам ынай экижидерин оларын бот орулга-чарыгалыг болурунче чоруту шиптирлерин улуз ужу-дугалыг болур, ол чорук холхозтарга чорутуу ажылы дөш, МТС-тер ажылаачы-ларын харымсалгазын болгаш холхоз бүдүргөсүнүн түнөөлөргө МТС-теринг экономикагын согуругалын белир.

Эштер! Көдө ажыл-агыйн күштү-биле көдүренин соругаларын чедикшиинг шиптирлерер төлөө, мурнак-чы холхозтарын, МТС-теринг болгаш совхозтарын дү-жүлгөзүн калбаа-биле бүгү талазыг ажылаары эргасок чугула. Көдө ажыл-агыйн күчүлүг көдүрүшкүнү херек кырында канчаар чедип алырыл дээринин үлөгөр-чи-жектерин олар көртүп турар.

Колхозчуларын, МТС-тер болгаш совхозтар ажылаачы-ларын калбак массалары, көдө ажыл-агыйн тусай эртемнигери көдө ажыл-агыйн күштү көдүрер талазы-биле партиянын тургускан соругаларын бодунун төрөө хан-ламырында херек кылдыр хулаоп алган болгаш чаа беш чыл планынч онаалаарын хуусаа бетинде күседи-рини аргаларын дилеп тып турарлар.

Боттарынын кулавырларын болгаш аргаларын санап көргөш, өт бүдүрерин чангыс чылда, сүт бүдүрерин бүдү чартык чылда ийи катап көдүдери деп хулаагени алган Воронеж областыг колхозчуларын болгаш көдө ажыл-агыйн эске-даа ажылаачыларынч үнелиг ницнати-вазын калды-даа арга-биле деткири чугула.

Воронежчиерин патриотчу эгелешкинин чер болганда ийи-биле дөшкүп турар. Бистин съездиниске чүве чугаалап тургаш, эштер Киряченко, Патоличев, Брежнев, Капитонов, Суляев, Игнатев болгаш эске-даа төлөөлөр болза, Украина, Белоруссия, Казахстан, Башкир автономут республика, Краснодар край, Москва болгаш эске-даа областар көдө ажыл-агыйн продукциянын бүдүрер талазы-биле алдыгы беш чыл планын Директиваларын төлөөлөгөндө көрү-нүп турарында дика мурнап күседиш шипаарлар дээр-ин съездеге бүүрөттилер.

Партиянын XX съездининг белик индиринде кылгаш меделгелерин бистин улауусу улуз сеткил ханышкын-биле хулаоп алыр. Алган хулаагелерин күседиригге чедикшиинерилг болурун бүгү-ле республикаларга, край-ларга болгаш областтарга күзөри аргак-дыр. (Адыш час-наашкыны).

Көдө ажыл-агыйн ажыл-ишчилери социалистг чарышты калбартып тургаш, партия болгаш совет органнар-нын улуругалыг-биле база оларынч талазында ийекей-лиг хулаагалыг-биле алдыгы беш чылдын онаалаарын чедикшиинг күседириг болгаш адыр күседириг чедип алыр дээрн чигиниг чок.

ТРАНСПОРТ БОЛГАШ ХАРЫЛЗАА ТАЛАЗЫ-БИЛЕ СОРУЛГАЛАР

Алдыгы беш чылда боттандырар улус ажыл-агыйн күчүлүг көдүрүшкүнү чүк сөрүтгелеринин дика өдүлгөи болдуур.

Чуртка чүктөр сөрүтгелерин хандырыныга кол ролду итүрү-ла хөөсө демир орук транспорту ойнаар. Демир орук транспорту чүк өргөлдөсүн чүк чангыс не-мештир өдүлгөи 400 миллиард ажыг тонна-километр болур, ол дээрге 1940 чылда бистин бүгү демир оруктарыстың чүк өргөлдөсүн бары-ла ден.

Чүктөр дажылдарын мынг улуз хемчөөлгү кылдыр күседири дик, демир оруктарын чүк өрттирер аргазын дика белирине эргасок чугула. Мынг төлөөдө, демир орук тран-спорту талазы-биле эң чугула соруга болза оң тех-никтиг денинен улам ынай көдүрер болур.

Демир орук транспортуга техниктиг депшигенч кол улаанышкыны болза демир оруктарын электрлиг болгаш тепловозутгыр күштерге шилчидер, шимчешкини башкарынын автоматчыларын болгаш төштүдери калбак непередери болгаш орук ажыл-агыйн сайырантайжы-ары болур.

Демир оруктарын электржидеринин 15 чылдарга бодап кылгаш, партиянын Төп Комитетинин хулаоп алганы чиги-геле планын дугаар, хей чүк сөрүт улаанышкыны-ары, дагыг шугунарын, пассажир шимчешкини шал-кын болуп турар демир орук магистраларын, а ол ышаш улуз үтүктүрүп төп черлерин хоорайлар чогуулу учас-токтарын электри сөрүтгелеринг шилчидерин боттандырар деп турар.

Демир орук транспортуг техниктиг чарыг чепсеглөр-инин ол программанын бирги үеи алдыгы беш чылда бот-танган турар.

8100 километр, азы бешин беш чылда бодаарга 3,6 катап хей, электржидер демир оруктарын шугунарын ажы-лааг кириерин көрүп турар. Чуртка конгуч чугула Моск-ва—Вушбине—Челябинск—Омск — Новосибирск — Ир-кутск демир орук магистралдарын электржидер талазы-биле ажылаар доозулан турар ужурут. Оон аныда, Москва — Харьков — Донбас демир орук болгаш эске-даа хей шугу-нар электри сөрүтгелеринг шилчез турар.

Тепловоз сөрүтгелерин калбак хемчөөлгү непередер деп турар. Тепловоз сөрүтгелеринг ажылап турар демир орук-тарын ууун дүртүн беш чылдын дургунуна 7 мун кило-метрден 25 мун километр чедир улагаттарыны көдүдери.

Түктүр күштеринг техниктиг чарыгалыг болза элек-тровоотар болгаш тепловозтар 1955 чылда бүгү чүк өргө-лдөсүн чүк 14 хууун күседири турганынын орунга 1960 чылда — 40—45 хууун күседири апаарын ханды-рар ужурут.

Демир орук транспортуга чугула ажыл болза орук ажыл-агыйн сайырантайжыдыр болур. Демир оруктар-нын агмы ажылап турар четкынгге 65 мун километр чаа рельстерин, оон иштинде 58 мун километр аар хевиринг рельстерин салырын болгаш рельс алаага дөжөп салыр дем-ир бетон алыларын калбак непередери Директиваларын төлөөлөгөндө көдүтүп турар. Ол болза чуртутн бүгү кол демир оруктарын барык кезининг чаа, улам аар рельстер-ге шилчез турары, демир оруктарын чүк өрттирер аргазын дика белирине, оруктарын ажаарыга болгаш сеп-төөринг чарыгаларын эвешедери болгаш өдмөдүнч чарыгаларын дика дугулаары болур.

Беш чылдын дургунуна демир оруктарга 2 мундан эвеш эвес электровозтарын, магистралдыг ийи секцияларын 2250 тепловозтарын, 255 чүк вагонын болгаш 18 мун 600 пассажир вагонын бөөрин көрүп турар.

Демир орук четкынг улам ынай калбартыр Директив-аларын төлөөлөгөндө көдүтүп турар. 6500 километр, тогарайлаарга өртөн беш чылда тугунарга дөңсөөгө барык ийи катап хей чаа демир орук шугунарын тудары болгаш ажылааг кириер көдүдери. Моң алаанда чугула оруктар ажылааг кириер турар ужурут.

Магистралык — Стерлитамак — Абдулюн — Мурнуу-Сибирь магистралында чуртун Европа кезинге дөрт үн-геш Челябинск—Уфа аразынын эң-не хей чүк чоруту-р демир орук шугуун өшп өртөр;

Сталинск — Абакан аразынын орук — Мурнуу Сибирь магистралында чугула участог, оон херөө болза руданы

Кузнецк металлургия комбинатынче сөрүтүр болгаш хөмүр дашыг Томь-Усинский хөмүр даш казар черинден үндүр сөрүтүр хандыры болур;

Барнаул—Омск аразынын орук болза, Новосибирск—Омск аразынын хей чүктөр өртөр демир орукун өшп өртөөш, Куз-басстан Уралга бар чаа түгү болур;

Гурьев — Астрахань — Оренбург орукун Орджоникиде орук-биле харылзаштырар турар болгаш Уралдан Кавказге дажылгаларын ыраан 500 километр кызырып турар шугу-н болур.

Чаа, эң-не кыска улаанышкыны Кыдаттын барынын районнары-биле харылзаштыр кылдыр Алма-Атадан түрүк кызыгаларына чедир демир орукту тудары көдүдери. Ол болза Кыдат Улус Республикасы-биле бистин чуртуушту тудуштурар, үшкү демир орук магистралы болур.

Демир оруктарын шугунарын чаа тудушкуну-биле чергелештир нити ууун дүртү барык 6600 километр, азы бешин беш чылда бодаарга 40 хуу хей ийги оруктар-ын турар.

Далай транспортуун чүк өргөлдөи беш чылдын дургуну-на ийиен ажыг катап улагыр.

Кыдат Улус Республикасы-биле, улус демократиянын чурттары-биле, Индия-биле, Бирма Эвилели-биле болгаш эске-даа күрүнелер-биле салгашкыны хөгжүдөсүн хемчөөлгү кириер болгаш үндүр сөрүтүр чүктөрнй совет сундларын-биле дажыры улагыр. Кара-далай, Ираккы Чөөн чүк болгаш бистин эске-даа бассейниеринин аразы-ныга чүктөр дажылгалыг дика өөр болгаш Согут далай орук-биле дажылгаларын хемчөөлгү улагыр.

Атомут энергиянын талазы-биле бистин эртемденер-инин чедикшиинер Арктикадаг кадыг дошун агаар-бойлуун чатырын алырыга чаа чепсикти далайкыларын болгаш поларжыларын холуга бөөр аргалыг болган. Алдыгы беш чылда атомут энергия туртууга күчүлүг дөжөк тургузтуур, ол болза Арктикага суг орунуун чорут болур үеин улазыр болгаш дошун аар-берге бай-даларына сундларын ажиндирелерин хандыра арганы бөөр.

Далай флоту бо үеинг чаа сундларын-биле элөөн хем-чөөлгү долдурунар. Беш чылдын дургунуна ол 1 милли-он 600 мун тонна нити тонаажыг чүк сундларын алыр, ол болза, бешин беш чылда бодаарга 1,8 катап хей болур. Чаа улуз танкерлер, лесовозтар, теплоходтар болгаш эске-даа сундлар туттуган турар. Мынг төлөөдө, бистер ала-чуртун сундо тудушкунун хөгжүдөсүн улуз кичөө-гейн салыр ужурут бис.

Далай порттарынын техниктиг деридалдыг белирине бол-гаш оларын чүк өрттирер аргазын улагаттары Директив-аларын төлөөлөгөндө көдүтүп.

Хем транспортуун чүк өргөлдөи беш чыл дургуну-на 80 хуу улагаттары көдүтүп турар. Хем флотунун ажылаачыларын тараа, ыш, нефть, хөмүр даш болгаш эске-даа массалыг чүктөрнй дажылгалын дика улагатты-рар ужурут. Волгага, Камала, Днепрде болгаш эске-даа хемерге гидроэлектростанцияларын тутузынын түн-өөлөгө тургузтуган чаа төрөк суг оруктарын хемчилер-инг шиптөөдү ажылаары чугула соруга болур.

Хем флотунун министрествоу болза порт-өртөөл ажы-агыйнын жокулааг чоруту алдыгы беш чылда уузкаар, порттарын болгаш өртөөл черлерин хөгжүдөсүн, бирги өлөгөдө Волгага, Камала болгаш Сибирь хемеринге ханды-рар хулаагелер.

Нити күчүгү 900 мун аят күштү бо үеинг боду чоруту-р чүк, бусир болгаш пассажир сундларын болгаш 2 милли-он тонна ажыг чүк көдүр — боду чорбас сундларын Хем флотунун министрествоуна бөөрин көргөн. Бистин чуртуушту сундо чорутурун болгаш салгашкыны таарымчалыг 500 мун километр хем оруктары бар тур-да хем дажылгалары калбаа-биле непердөр болгаш өртөө эң чик болур ужурут.

Автомобиль транспорту улам ынай хөгжүдери көрү-нүп турар, оон чүк өргөлдөи беш чыл дургунуна барык 2 катап, пассажирлер дажылгалы — 3 ажыг катап ула-гы.

Автомобиль үтүктүр 1960 чылда 650 мун чүк болгаш чик автомобильдинг база автобустарын чуртка бөөр ужу-рут. Автомобильдерин болгаш тракторларын кожукчулар-ын үндүрерин элөөн каш катап көдүдери. Автомобильдер-ин, автобустарын болгаш шимчедикчилерин өргөжирөөн хевирлерин ажылааг эң белик көртүгүлөргө чаа хевир-лер-биле солугуру көдүтүп турар.

Калыг шымылгы автомобиль оруктарынын тудушкунун болгаш чарыгышкынын калбартыр алдыгы беш чылда көдүтүп турар. Асфальто-бетонут оруктарга дөңсөөгө дика быжыг болгаш үр өдмөдүн цемент-бетонут орук-тарын хейнү тутса чогуур.

Агаар транспортуун талазы-биле чүк өргөлдөи 2 катап болгаш пассажирлер дажырынын хемчөөн барык 3,8 катап улагаттыр, агаар шугунарын хей орунаарын бо үеин дүргөн ухар пассажир самолеттары-биле хандыра онаалаарын берип турар.

КАПИТАЛ ТУДУШКУНУН ТАЛАЗЫ-БИЛЕ СОРУЛГАЛАР

Алдыгы беш чылда капитал тудушкунун хемчөөн билип алыр төлөөдө, өртөн беш чылдарын дургунуна улус ажыл-агыйнын талазы-биле капитал салымшыкына-рынч дугайында (1955 чылдын июль 1-де өртөктерге) алаанда саннарын денештири көртүгөи.

Бирги беш чылдын дургунуна күрүнени капитал салымшыкынарын 58 миллиард рубль, ийги беш чылдын дургунуна — 132 чартык миллиард рубль, үшкү беш чыл-дын үш чартык чылдын дургунуна — 131 миллиард рубль, дөрткү беш чылда—311 миллиард рубль болгаш беш-ки беш чылда—594 миллиард рубль болган.

Алдыгы беш чылда улус ажыл-агыйн капитал салымшыкынарын хемчөөн 990 миллиард рубль хемчөгө көрүп турар. (Адыш часнаашкыны).

Алдыгы беш чылда капитал салымшыкынарын хем-чөө дөрткү болгаш бешки беш чылдарга капитал салым-шыкынарын катал алганында-даа хей болур деп чүве көр-гүскөн саннаран ийлен-ди.

Бүгү улус ажыл-агыйнын талазы-биле капитал салымшыкынарынч нити 990 миллиард рубль түнүт хемчөөндө үтүктүрө 600 миллиард ажыг рубль—бешки беш чылда бодаарга 70 хуу хейнү улаандыры турар. Ол ка-питал салымшыкынарынч кол үтүг электростанцияларын, химия үтүктүрүн, кара болгаш өнүгү металлургиянын, нефть болгаш хөмүр даш үтүктүрүн, тудуг материалдар-нын үтүктүрүн болгаш ыш үтүктүрүн бүдүргөсүнүн тудушкунунаарыга баар. Ол алыраарга 400 миллиард ажыг рубль салырын көргөн.

Чик болгаш аш-чөм үтүктүрүн алыраарынч талазы-биле салымшыкынарын хемчөөл бешки беш чылда бо-лаарга 75 хуу хей болур.

Транспорту болгаш харылаанын хөгжүдөсүн капитал салымшыкынары 70 хууун ажыг өөр.

Көдө ажыл-агыйга күрүнени капитал салымшыкынары 120 миллиард ажыг рубль көдүтүп турар, ол болза бешки беш чылда капитал салымшыкынарын хемчөөн барык 2 катап ажып турар-дыр. Оон аныда, колхозтарын ботта-рынын капитал салымшыкынары 100 миллиард хире рубль болур.

Чуртталга болгаш коммуна тудушкунуна, школаар, экижелер, уругларын албан черлерин тудушкунуна болгаш кинотеатрлар тудушкунуна капитал салымшыкы-нарынч дика өдүлгөи көрүп турар. Бешки беш чылда 120 миллиард турганыга ууру шүптү 200 миллиард ажыг рубль ол тудушкунга салыр деп турар.

Чаа, эң-не бүдүрүчүлүг дерг-херекселер тыптын салымшыкынарынч чарыгалары өөр. Капитал салымшыкынарынч нити өдүлгөи 67 хуу турда дерг-херекселер болгаш машиналар тыптын салымшыкынары чарыгалар 80 хуу ула-гыр.

Өртөн чылдарын дургунуна тудушкун индустрия-нын күчүлүг материал-бүдүргө сугу тургустунган, ийи-чаарга тудушкуну организациалары мурнакы техника-биле чепсегелеткен. Тудушкун калдары мержедилг ажычыннар-биле, инженерлер-биле болгаш техниктер-биле доолуган. Тудушкун ажылаарын бүгү хемчөөн 80 ажыг хууун ач кагы-биле кылур тудушкуну организациалары күседири турарлар.

Алдыгы беш чылда бүдүрүчүлүг чаа күчү-шылдарын ажылааг кириеринг аажок улуз программасы күседи-нгер ужурут. Электростанциялар талазы-биле, чижээ-дөргө, өртөн бүгү беш чыл планынын шүптүгүн катал алыра оларын ырак улуз хемчөөлгү чаа күчү-шылдарын ажылааг кириер көдүтүп. Хөмүр даш үтүктүрүн нити-күчүгү 240 миллион тонна шахталарын ажылааг кириерин көрүп турар, ол болза, дөрткү болгаш бешки беш чылда ажылааг кириер шахталарын катал алыра-даа оон ырак хей болур.

Чаа күчү-шылдарын ажылааг кириер талазы-биле конгуч улуз соругалар салдыган. Эртөн беш чылда хей-хей министрестволар болгаш тудушкун организациалары чаа бүдүргөсүн күчү-шылдарын ажылааг кириерин доктааган хуусааларын үрөп турганнар деп чүвени моң-биле холбаштыр чугаалаары эргасок чугула. Ол чоруга төнчүп салыр херек. Бүдүргөсүн күчү-шылдарын ажылааг кириерин планы министрество, гавказ болгаш бүдүргөсүн бүүрүгө хоюла болган турар ужурут, ол план долду болгаш хуусаалында күседириг турар ужурут. Ону күседириг, капитал тудушкуну улаандыры турар аажок хей материалдыг кулавырларын болгаш сан-хөөнү акча-хөөнүлөргө эң ажыктыг кылдыр ажылаары эргасок чугула.

Бешки беш чылда тудушкун тудушкунун үнелиг чигелер талазы-биле доктааган онааларын күседириг. Хей-хей тудушкун организациалары чыл бүрүдө-ле кога-раларын болгаш бүдүрүчүлүг эвес чарыгаларын болду-руп турарлар.

Ажылаарын организастарын экижидип, күш-ажылын бүдүрүчүлүг улагаттыр болгаш немелде чарыгаларын кулаудып тургаш, тудушкун эрөөл ажылаарын үнелиг 7 хууун эвеш эвес чигелер сорулга алдыгы беш чылда салдыган, ол чорук 30 миллиард хире рубль капиталы бөөр ужурут.

Чоокта чаа бистин тудушкунуна АЭШ-ка, Англияга, Францияга, Италияга, Швецияга болгаш эске-даа чурттарга

Харылаа дугайы. Бо үеинг техниканын үндөсүн харылаанын чепсег-херекселерин элөөн хөгжүдери бо-лаш чарыгы Директиваларын төлөөлөгөндө көдүтүп турар. Чижээ, харула чангыс улаанышкыныга 1200 чедир телефон харылааларын боттандырар, а ол ышаш дика ырак черге телевиерлг дажылгалы боттандырар арганы берип турар 10 мун километрден эвеш эвес радио-релерилг шугунарын беш чыл дургунуна тургузары көр-дүгөн.

Автоматтыг телефон станцияларынч ишкериинг немел-де өдүлгөи бешин беш чылда бодаарга алдыгы беш чылда барык ийи катап көдүдери хандырган турар ужурут. Почта харылаанын четкынг калбартыр, көдө черлерин телефончударын болгаш радиошударын хөгжүдери база көдүтүп.

Чораянар. Олар анаа чораянын үсүндө хей-хей чаа бо-лаш солун чүддерин көргөннөр. Бистин тудушкунуна дажыкынч тудушкуну организациаларынч дугулаанын-дан бүгү дөргө чүддерин ажылаар хулаагелер.

СЭП-нин Төп Комитети болгаш СССР-нин Министрлер Чөвүлөи тудушкуну айтырылганыга улуз кичөө-гейн салып, элөөн хей шиптирлерин хулаоп алганнар, тудуш-кун херөөн экижидеринч талазы-биле хемчеглерин калбак программасы ол шиптирлерде бердиген.

Партия Төп Комитети болгаш Чазак чугула организастыг хемчеглерин чоруткан. Тудушкуну чаа беш министрество-лары: Электростанциялар тудушкунун министрествоу, Нефть үтүктүрүн бүдүргөсүн тудушкунун министрествоу, Хөмүр даш үтүктүрүн бүдүргөсүн тудушкунун министрествоу, Транспорту тудушкунун министрествоу, Хоорайн болгаш көдөсүн тудушкунун министрествоу тургустунган. Тудушкун министрествоун болгаш металлур-гия база химия үтүктүрүн бүдүргөсүн тудушкуну министрествоу эвилеп республика министрестволары кылдыр өдө тургустунган.

Москвага, Ленинградка, Киевке тудушкун организаци-аларынч улагаттыр каттыжкынын чоруттуган. Тудушкун денешкөр барымалаан күчүлүг организациалары: Главмос-строй, Главленинградстрой, Главкиевстрой тургустунган. Улагаттыр каттыжтырган чорук администрация-өргөдө ажылаачыларынч санын дика кызыр болгаш тудуш-кунун индустриалыг метолдарын непередер талазы-биле ажылаа калбартып чорудар арганы берген. Бир эвес ула-гыт каттыжтырарынч мунуна Москвадан, Ленинградтын болгаш Киевтин тудушкуну организациалары тудушкун планынын чылдын-на күседириг турганнар болза, ула-гыт каттыжтырарынч соонда олар планын эки күседири турарлар. Күш-ажылын бүдүрүчүлүг белир талазы-биле онаала 1955 чылда ажыг күседириг болгаш өртөн чылдын дургунуна ол үш организациаларга тудушкуну эрөөл ажылаарын үнелиг сметата удуу 70 миллион рубльге чиг-гөн.

Донда-Ростовка, Амурда Комсомолскиге болгаш эске-даа хоорайларга тудушкун организациаларынч улагаттыр, кат-тыжтырарынч түнөөлөгө эң түнөөлөр чедип адылган.

Тудушкуну организациаларынч улагаттыр каттыжтырар-нын артык күштери ийлен турда-ла, ол ажыг оожук чоруту-нуп турар. Ийи-бүрү министрестволарын болгаш ведом-стволарынч чергелештир ажылап турар болгаш ажыктыг э

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИНГ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫН XX СЪЕЗДИЗИ

Эш Н. А. БУЛГАНИННЫН илеткелиниң уланчызы

өсөн. Ыччала-даа бешки беш чылда партиянын XIX съездинин Директивалары күш-ажалдын бүдүрүчүлүгүн өздөстүрүшүн талашып-биле бүтүп күүсөтүлгөн. Улетпүрө күш-ажалдын бүдүрүчүлүгү план суугаар 50 хуунун ордуна 44 хуу, а тутуга 55 хуунун ордуна 45 хуу көзүдөн. Күш-ажалдын бүдүрүчүлүгү өстүрөр талазы-биле оналдаа көзө ажил-агыга база чедир күүсөтүлгөн.

Алдыгы беш чылда күш-ажалдын бүдүрүчүлүгү улам дүргөн көдүреринин соругазын шийтирээр ужуруг бис.

Директиваларын төлөвиленин суугаар беш чылдын дургузунда күш-ажалдын бүдүрүчүлүгү улетпүрө 50 хуудан эвеш эвеш база тулушкунга 52 хуудан эвеш эвеш өстүрүлгөн. Күш-ажалдын бүдүрүчүлүгү бедилер талазы-биле улут оналдаар ол ышкы көзө ажил-агыга болгаш транспортка көдүрүлгөн.

Алдыгы беш чылда күш-ажалдын бүдүрүчүлүгү өстүрөр колдуунда улетпүрө, көзө ажил-агыга, транспортка, тулушкунга болгаш улус ажил-агынын өске-даа адырларынга агыт уенин чаа техникасын шийткөөрүнүн калбак хемчеглерин-биле база аңаа үндөйлөш күш-ажалдын техникалык чегереленишкенин бедилер-биле хандыгына. Улетпүрө ажилчыларын алектри талазы-биле чегереленишкенин беш чылда 60 хуу ажил бедилерин чугаалаарга-ла чедир.

Күш-ажалдын бүдүрүчүлүгү бедилеринде күш-ажалдын болгаш ажил төлөврүнүн нормалазынын чурумчулары улут ролду ойнар ужуруг.

Ажылда кылырнын бар турар нормалары күш-ажалдын ортажаастандыга улут чегерелер болгаш ажил шактын дика улут чидиргелери бар турга хей-хей машина тулушкун заводтарынга 180—200 болгаш оон-даа хей хуу күүсөтүлгөн турга, ыччаарга күш-ажалдын бүдүрүчүлүгү бедилер талазы-биле оналдаар ол-ла үдө күүсөтүлгөн турар байдалды таарымчалыг деп чугаала болур бе, ычча? Чикээ, Харьковтун станок тулушкун заводунда 1955 чылда ажилда кылырнын нормалары ортумаа-биле 190 хууга күүсөтүлгөн, а күш-ажалдын бүдүрүчүлүгүн талазы-биле план — чүгө 86 хуу күүсөтүлгөн.

Нормаларын ылым аянымыз ажил күүсөдир чорук нормаларын улус-биле ажил күүсөдир күш-ажалдын бүдүрүчүлүгүн чогур өздөстүрүшүн биле ылазыла холбажып турар бүдүрүлгөн чартыччыларын, мурнаачыларын чедирешкенин-биле демейлежир чүгө чок болбай канчаар.

Ажылда кылырнын кудулаткан нормаларын ажилда турар болгаш оон-биле холбажып оларын дика ажил күүсөдир турары бүдүрүлгөргө сакшы оожугаар чоруктарын болдуруп база күш-ажалдын бүдүрүчүлүгү өсүлү, ылаштыр бедилеринде ажилчыларын, мастерлерин болгаш инженерлерин кичээлгенин холбажып турар. Ам ажилда кылырнын нормалары керек кырында техника-нын болгаш күш-ажалдын ортажаастанды чедир алынган денел-биле эвеш, а ол нормаларын ажил төлөврүнүн чогур денелгенин чедир түргөдир оралжышкын-биле тодарайттылар турар.

Ажылчыларын ажил төлөврүндө тарифтиг хемчээлин бот-дөшүн чүгө 40-ден 60 хуу, а чамык бүдүрүлгөргө-дөшүн-даа эвеш болуп турарын таарымчалыг кылдыр сакшы болбас. Улетпүрө тарифтиг системаны доп-дөшүн чурумчулар, ажилда кылырнын техника талазы-биле үндөйлөшкөн нормаларын массалыг негиздеринде шактыктап болуп бүтү-ле моондастарын чааладыр керек.

Оон-биле чегерелештир тус-тус адырларга болгаш харын чангыс чөдө бир дөш профессионалдыг ажилдакчыларын күш-ажал төлөвлөшкөндө чангыс-аай эвеш чорукту чаалаа чогур.

Ажыл төлөврүнүн системасы бедик бүдүрүчүлүгү күш-ажалга, боттарынын мергежил бедилеринде ажилдакчыларын хуузуна материалдыг сөзүргөсүн тургузар ужуруг, ол система ажилдакчы бүтүрү ажил төлөврүн чарыг-датынган күш-ажалдын санына болгаш шынардыг дүшүтүр алган турар кылдыр ыччаар тургустунган турар ужуруг.

ТН-нын өткөт илеткелине Н. С. Хрущевтун чугаалазын ышкы, үе категориянын ажилдакчыларын ажил төлөврүнүн чамык кезин чогур чегерини, бүдүрүлгөргө, улетпүр адырларын ажилын кол көргүзүлгөргө, шийткөөр хамарылаага тургузар төлөдө, инженер-техниктиг ажилдакчыларын болгаш ажил-агыг удуругчуларын шийткөөр болгаш ажил төлөврүнүн агыт күшүгү болуп турар системанын дика ажилды база негизинин турар.

Ыччангаш күш-ажалдын нормалазынын керээне база ажилчыларын, албан-халкчыларын база инженер-техниктиг ажилдакчыларын ажил төлөврүнүн чорук-чуруму тургузары — бистин мурнууна сөзүргөсүн болгаш аңаа чугула соруга болуп турар-ыр, эштер.

Министерстволарын болгаш ведомстволарын удуругчулары, күш-ажалдын болгаш ажил төлөврүнүн айттырган программанын боттарынын аңаа чугула чүгө, продукциянын бот-үзүн болгаш саарыла чарыгдаларын чигедир талазы-биле доктаатынган оналдааларын күүсөдир болур.

Беш чылдын дургузунда улетпүр продукциянын, демир-орук сөөртүлгөсүнүн база күрүнө болгаш кооператив сакшынын саарыла чарыгдаларын бот-үзүн 17 хуудан эвеш эвеш чигедир Директиваларын төлөвлөшкөндө көрдүнгөн. Улус ажил-агынын бүтү адырларын талазы-биле бүдүрүлгө болгаш саарыла чарыгдаларын чигеткөөрүн камнаа беш чыл дургузунда 500 хире миллиарды рубль болган турар ужуруг. Ол түн алымы беш чылда капитал тулушкунга күрүнүн бүтү чарыгдаларын чарык кезиндегил болур. Ыччангаш продукциянын бот-үзүн болгаш саарыла чарыгдаларын чигедиринин талазы-биле оналдааларын күүсөдир улус ажил-агынын аңаа чугула соругазын болур.

Продукциянын бот-үзүн чигедиринин бар куралдарын ажилдаар болгаш оларын чымдалар өстүреринин суугу-ла үер дөшери болдуруп төлөдө, партия болгаш ажил-агыг организацияларын бүдүрүлгөргө бүтү-ле ажил-агыг ажил-орудулаарын шынарын бедилеринде, бүдүрүлгөргө камнаага чурумун сакшы база бот-орудулаарын чарыгдаларын чарык кезиндегил кол кичээлгенин мөөнөдөр, бюрократизмин, ажил-агыг эвеш чоруктуг фактылар-биле база күш-ажал болгаш материалдыг куралдарын чарыгдаларын арык чүдө-биле эштепсө чорукту көргүзөр; дериг-херекселерин, чиг этти, материалдарын, оттулар чүдүлү болгаш электрэнергияны ажилдаарын ажилды; металлдарын, алгы-лештин, натуралдыг өлөкөнүг болгаш аш-чөмүг чиг-өдүнчүлүгүн калбаа-биле негиздер керек.

Бүтү удуругчуларын бистин партиянын негизинин негизинин бот-үзүн болгаш саарыла чарыгдаларын чигедиринин боттарынын ажилын оларын кезеде барыдаастан турар күрүнө планнарын чигейлш чок күүсөдир чедир алган турары база боттарынын ажилы-биле бүдүрүлгөн болгаш бистин улуусуунун чаагай байдалын өстүреринге илг берген турары болур.

Бүтү удуругчуларын бистин партиянын негизинин негизинин бот-үзүн болгаш саарыла чарыгдаларын чигедиринин боттарынын ажилын оларын кезеде барыдаастан турар күрүнө планнарын чигейлш чок күүсөдир чедир алган турары база боттарынын ажилы-биле бүдүрүлгөн болгаш бистин улуусуунун чаагай байдалын өстүреринге илг берген турары болур.

IV.

Улустун амыдыралынын материалдыг болгаш культуруг денелин көдүрөр

Эштер! Улустун чаагай чорукун дугайында сөксөө чок сакшы салыры бистин партиянын ажил-орудулаарын дөдө коолдуу болур. Бистин чуртувуста боттарынын турар ажил-агыг болгаш культуруг тургузушкунун талазы-биле улут чаагай планнар болза, өсөө улустун чаагай байдалын чигейлш чок ажилдыр, бүтү, совет кижилерин культуруг денелин бедилеринде болгаш оларын материалдыг база улаан-билг херектелерин улам долуу-биле хандырынча улаанган.

Ол чаагай эчир соруга алдыгы беш чылда база бистин мурнууна тургустуну турар. Чаа беш чыл планынын кол соругаларын бот-дөшүн болза, улустун амыдыралын денелин улам ылай бедилер, чурттаага тулушкуну улам кал-бартыры, культураны, улус өөрдүлгөн, кадык камгалазын улам ылай өстүрер болур.

Чуртун экономикалык хөгжүлгөсүнүн өң-не түндөлдү көргүзү болгаш нийтинин байлаанын өздөстүрүн үер дөшү национал оруга болуп турары билингир болгай. Социализм үенде бүтү национал оруга база улустун суугу оруга болуп турар. Совет Эвилелинин национал оругазын алдыгы беш чылда барык-ла 60 хуу эер.

Национал оругазын өздөстүрүшүн үндөйлөш чонуну хуу-луда оругалары база көзүдөр. Ажилчыларын болгаш албан-халкчыларын бүтүрү ажил төлөврүн алдыгы беш чылда барык-ла 30 хуу бедилер. Колхозчуларын нийти акша болгаш натура оругаларын, биргэ элгедө нийти колхоз ажил-агынын күш-хүнүнн барылаалан хуваар оругаларын күсөд-биле 40 хуудан эвеш эвеш эер.

Коммунист партияга удуругчу совет улус болуун кызымалгай күш-ажалы-биле эркен чылдарын дургузунда чуртун экономикалык күтүүн хемчөөл чокка бызылаан болгаш нийтинин байлаан көзүдөткөн. Ол чорук ажилчы чоннарын амыдыралын денелин улам ылай бедилер болгаш күш-ажалдын байдаларын ажилдыр талазы-биле дика чугула хемчеглерин съездге бадыдалары-биле кийер арганы партиянын Топ Комитетинге бергенин билер болгай силер, а чүд дөргө:

ажылдакчыларын куду төлөврүн болгаш ажил-агынын бедилер болгаш оон-биле чегерелештир ажилчыларын болгаш албан-халкчыларын ажил төлөврүн нийтин-биле чурмуручур.

беш чылдын дургузунда, 1957 чылдан эгелээш, чедир шактыг ажил хүнүнө азы чамык адырларга сес шактыг ажил хүнүг болгаш ийи дыштаныр хүнүг беш хүнде ажилдаар негелее шилчир;

1956 чылдан эгелээш, ажил хүнүн субботада болгаш бай-мыла мурунда ийи шак кылдыр; 16 хардан 18 хар чедир элэди уругларга алы шактыг ажил хүнүн катан тургузар; пенсия хандырылаанын херөө үндөйлөш-биле өшкүдөр, куду хемчөөлөргө пенсия ал турар пенсионерлерге пенсияны элөө бедилер, а ол ышкы инвалиттер болгаш насылал кызылар дугайында сакшы салышкыны күштедирер; херөөлөрүн күш-ажалын болгаш амыдырал-чурттаагынын байдалын ажилдыр, ылаагы сааттанган кезинин болгаш божаанын соонда төлөврүн шөзүнүн угулгачарын эздир;

дөдө өөрдиле чегеринде, техникумнарга болгаш ортумак школаларын үстүгү класстарыга өөрдиле төлөврүн чаа өөрдиле чыгынган эгелен күш чок болдуруп.

Түп Комитеттин бот бүтү саналарын бистин улуусу эгиз чуртуулушкуну-биле улаан, ыччангаш совет улустун амыдырал-чурттаагынын ажилдыр дугайында Партиянын болгаш Чазактын кошкан дивес сакшы салышкынын чаа тодарай херечин болуп ол саналдарын алдыгы беш чыл планынын талазы-биле Директиваларга XX съезд чангыс эштеп-биле кийер дөргөдө чигиниг чок. (Адыш часнааш-ныны).

Ол салышкыны бистин чуртувустун ажилчы чоннарын күш-ажалын илгелешинин чаа көдүрүлгө-биле харылаар болгаш алдыгы беш чыл планын долуур болгаш ажил күүсөдиринде боттарынын бүтү күштерин салыр дөргөдө партиянын Топ Комитети болгаш Совет Чазак быжын-биле бүтүрү турар. (Адыш часнааш-ныны).

Эштер! Ажилчыларын, колхозчуларын, интеллигент-чинын оругаларын өздөстүрүшүн кады салды калбарар, күрүнө болгаш кооператив сакшы дачыштыр чонга салдылаар барааннарын сак-хемчөөл көзүдөр ужуруг.

Беш чылдын дургузунда үркөштө сакдылаар бараан саарылазынын нийти хемчөөл 50 хуу улагаттыр керек. Ыччала-даа соруга чүдөл дик, бараан саарылазын чүгө калбартында эвеш, харын оон шынар талазын база ажилдыр болуп турар.

Шак моон ужурунда Директиваларын төлөвлөшкөндө саржа, эст, сүт, бытхак, чигир, дүктөн болгаш ледан кылган пестер база индиктер, мебель чикетиг продуктуларын болгаш барааннарын сакдылаарын улам бедик темпир-биле көзүдөргө айттыр турар. Культура-амыдырал улааншкынын кылгаларын — радиопримкилерин, телевизорларын, бажыга ажилдаар соодукчуларын, дозун сордуручуларын, хеп чур машинналарын, чикг автомобильдерин сакдылаар көзүдөргө турар.

Сакдыг организацияларын чонун негелде-хергеленин өң-нөргө болгаш барааннарын сакды четкизиге шын хуваарын болгаш чогур өйдө сөөртү чедирин хандылар керек. Бистин чуртувустун чуртталгын чегеринде бараан-нар херектиг ассортименттерин-биле турар кылдыр сакдыг организацияларын ажилын шак ыччаар ортажаастаны эргежок чугула.

Алдыгы беш чылда нийтинин кеменинде чегерин дүргөн хөгжүдөр, столоваларын болгаш рестораларын четкизи калбартыр көрдүнү турар. Оон-биле кады нийтинин кеменинде чегерин чүгө ажилда турарларын эвеш, харын баа оларын өб-бүдүнүн кештирерин хандыларын барылаалан турар, ол чорук херөөлөрүн күш-ажалын база чигидир ужуруг. Школа столоваларын болгаш буфеттеринин четкизи калбарар турар.

Алдыгы беш чылда ылаагы чурттаага тулушкунун талазы-биле улут соругазын салдынын турар.

Дайын мурунда-да болгаш дайын сөөлдү-даа күрүнө хей-хей чурттаага бажыларын тутканы билингир болгай. Ыччалозок чурттаага бажыларын негелде-хергелээ чидиг болуп артышмаанын чугаалаан болгай мен, ыччангаш

улустун чурттаага байдаларын ажилдыр Партиянын болгаш Чазактын онза кичээлгенин чүгү болуп турар.

Алдыгы беш чылда күрүненин план суугаар тускайлап берип турар акша-хергелеринин күсөд-биле бешин 205 миллион дөргөчүн метр нийти шөлдү чурттаага бажынын турарын төлөвлөш турар. Ол болза беш беш чылдагы-зын барык ийи катан хей-дүр.

Боттарынын шыгавырларын күсөд-биле, а ол ышкы күрүнө чөдүнүн күсөд-биле хуузуна бажынар ту-луп адыр ажилчы чоннарын күрүнө бүтү хемчө-биле дет-кир болгаш оларга дуалаар. Көдөргө чурттаага тулушкуну калбартыган турар ужуруг. Боттарынын хергелеринин күсөд-биле, а эргежок чугула аларган таварылаар — колхоз чөдүнүн дуалажыны-биле чурттаага бажынын тулуш адыр талазы-биле колхозчуларын колхозтар илгелеш-тиг деткир ужуруг. Тулут материалдарын — цементин, ышкы, металл, шийи, шиферин, хава болгаш өске-даа тулут материалдарын чонга болгаш колхозчуларга сакдылаарын дика калбартырын барыдаастан турар.

Чурттаага тулушкунун чуртта улут программасы-биле холбажып мебель бүдүрүп үндүрүн дика көзүдөдир бол-гаш оон шынар ажилдыр керек.

Ам үдө чонун мебельге негелде-хергелени долуу-биле хандырынмай турар. Чонун мебельге өзүп турар негелде-лерин хандыра соругазын мебель улетпүр багай күүсөдир турар. Ыччангаш чонун салып турар негелдерин барылаалан турган, өртөө аар эвеш, ыччалозок өңгө бол-гаш чараш мебельдерин массалык-биле кылды үндүрүн доп-дөшүн шуугулаары, а ол ышкы бүтү талазын ажил-лаарына таарыштырган мебельди бүдүрүп үндүрүн кал-бартыры эргежок чугула.

Оон ылай моон сонгаар чурттаага бажынын төлө-лөрдө болгаш турар, оларын аки болгаш эптиг кылдыр кылдыган мебель-биле деринин баш буртунаар көр ындиг чурмуу доктаадыр, бо ажил-херекке даштыкыла бар аки дуржулаан ажилдаар керек.

Чуртуура тургузушкунун талазы-биле аңаа чугула со-руга болза улус өөрдилгенин улам ылай көдүрөр болуп турар.

Бистин чуртувуста бүтү-ниги чедир чыл өөрдилгенин боттарында. Хоорайларга болгаш көзө чегерле бүтү-ниги ортумак өөрдилгенин беш беш чылда эгелээш, а алды-гы беш чылда колдуунда дозарын төлөвлөш турар.

Уругларын болгаш аныктарын нийти өрөөдир ортумак школаларына болгаш тускай ортумак өөрдиле чегеринде өөрдир арга-биле бо соруга боттанган турар. Оон-биле чегерелештир ажилчы чоннар бүдүрүлгөргө чарыкпай турган, боттарынын нийти билин болгаш культуруг денел-лин бедилер аңаа адыр кылдыр нийти билинн зоотийн болгаш кезекте школалар улам ылай хөгжүр.

Ортумак школаларын ону класстарын дозуп үер өө-рөчкүлөр беш чылдын дургузунда 6 миллион 300 мун киж-и болур, азы беш беш чылдан ийи азыг катан хей болур.

Школага политтехниктиг өөрдилгени бүтү хемчеглер-биле хөгжүдөр улус өөрдилгенин ортанынын чугула со-руга болур. Бо талазы-биле беш беш чылда чүгө баштай-гы бажынар кылдыган. Школада политтехниктиг өө-рдилгени амыдылаа багай тургусканын минир керек. Хей-хей школаларда өөренчилерге күш-ажалчы чанчыларын сиңиктирерин турар, күш-ажалчы чогур чегер-биле хундуш көрүнүгү өзүзүна оларын ажилдыр турар. Ортумак школа дооскан хей-хей оолдар болгаш кыстар моон ужурунда практиктиг ажил-чорудулаа багай белегетинген болуп турар.

Нийти билин школаларын өөрдиле-материалдыг база-зын быжылар талазы-биле улут ажилды кылдыр алар. Ал-дыгы беш чылда барык-ла 4 миллион өөрөчкү олуурттыг азы беш беш чылда турганын ийи катан хей чаа хо-рай болгаш көдө школаларын күрүненин күсөд-биле ту-дари көрдүнү турар. Көдө чегерле школалар тулуунга бо-гаш деринде колхозтарын улам калбаа-биле кийриштирер керек.

Бистин чуртувуста бүтү-ниги ортумак өөрдиле — бүтү улустун херөө. Бо улут ажил-херекке кол роль башка-аа оонаар. Ам үдө нийти билинн школаларында 1 миллион 700 мун ажил башкылар ажилда турар. Бистин чурту-вуста башкынын профессияны — өң-не хундулуг професс-иянын бирөө. Башкы — коммунист нийтиденин велер удегит тургузушкунун кижизикчил оол. Партия, со-вет, ажил-агы болгаш комсомол организацияларын школа болгаш башкы дугайында үргүчү сакшы салыр хундөргө.

Улус ажил-агынын тускай өрөөнлөр белегээр та-лазы-биле алдыгы беш чылда улут соругалар айттынган.

Ам үдө бистин чуртувусту тускай өрөөнлөргө беш чар-тык миллион ажил турар армиялыг болуп турар. Тускай ө-рөөнлөр — бистин чоргаарынын болгаш үндөш турар ал-

дын фондус оо. Тускай өрөөнлөргө белегээр талазы-биле оларын чурттары бистин чуртувустан хожулап турар деп капиталист күрүлөргө чамык ажилдакчыларын көзүдөшкөн-биле демделген турары аңаа эвеш.

Дөдө болгаш ортумак тускай өрөөндө чегеринин тус-кай өрөөнлөр белегээр үндүрөр алдыгы беш чылда дика көзүдөр. 4 миллион тускай өрөөнлөргө белегээр, толар-гайлаарга барык эркен ийи беш чылдары оларын чегер-и белегээр хире болур.

Дөдө өрөөндө чегерин алдыгы беш чылда улетпүрө, транспортка, тутуга 650 мун инженерлерин болгаш тускай өрөөнлөргө кедө ажил-агыга бээр. Ол болза беш беш чылдын дургузунда белегээрин ийи катан хей.

Өрөөннүн автоматика болгаш телемеханика, радиотехника болгаш радиофикация чикетиг чаа адырларынга тускай ө-рөөнлөргө ажилдаар талазы-биле тускай өрөөнлөргө белегээр-иче дика улут айланды салынын турар.

Дөдө болгаш ортумак тускай өрөөндө чегеринге зоо-чыл болгаш кезекте өөрдиле чаа беш чылда калбаа-биле хөгжүр ужуруг. Ону класстар дозар болгаш улетпүрө ажилда чоруту аныктарын саны өөрө-биле холбажтыр нийти ортумак өрөөн болгаш бүдүрүлгө ажилдын прак-тиктиг дуржулаанын аныктар-биле кезекте болгаш зоо-чыл тускай өрөөндө чегерин долуур четкелеринге таарымчалыг байдалар тургустуну турар.

Тускай өрөөнлөргө белегээринин шынарын бедилер талазы-биле дика улут ажилды, ала-чуртун болгаш даш-тыктын өрөөн болгаш техниканын сөөлү чедир-киреринин билигери-биле оларын чегерелештир ажил-агы болгаш культуру тургузушкунун соругаларын негиз тур-рар. Бүдүрүлгө, оон экономикалык болгаш оон организа-таарын шуут өөрөчкү-биле теоретиктиг өөрдилгени улам-на сырыг дүштүрүп холбажтыры негизинин турар.

Кинону, паралааны, радиоу, теледөшкөн хөгжүр талазы-биле, а ол ышкы библиотекаларын, клубтарын бо-гаш өске-даа культуру-чырыкшынын албан чегеринин ажилды ажилдыр талазы-биле Директиваларын төлө-влөш көрдүнү хемчегер бистин улустун культуранын денелин бедилеринин чугула чөдө болур.

Оон үндүрүлгөсүн херөө ажилдыр болгаш хөгжүдөр айттынын турар. Нормаларын, журналдарын болгаш со-гунарын паралап үндүрөр көзүдөш турар.

Кады камгалазынын талазы-биле алдыгы беш чылда улут соругалар шийтирелешкен турар ужуруг.

Медицина албан чегеринин тулушкуну калбак хем-чөө-биле хөгжүдөр Директиваларын төлөвлөшкөндө көр-дүнү турар. Беш беш чылда болзага өмөкчөргө барык 3 катан болгаш уругларын албан чегерин 2,4 катан хей ту-туган турар. Уруглар асылдеринде болгаш саатарына ору-нар саны барык 45 хуу немей эер. Ол чорук херөөлөр-нин күш-ажалын болгаш амыдырал-чурттаагынын байдаларын улам ылай ажилдыр илг болуп, чуртун бүдүрүлгө, культуру болгаш хей-ниги амыдыралын олар-нын киржигеленин улам калбак болдуар аргаларын ажи-лар.

Улетпүр бүдүрүлгөсүн ажилчыларын ажилдыр ал-бан-халкчыларын күш-ажалын камгалаар болгаш аарып-аржыр чоруту баш удур болдурубс талазы-биле, ижер суг алыр чегерин болгаш атмосфера агарын ботталып кире-нишкенин камгалаар талазы-биле ажилды ажилдыр тур-рар ужуруг. Хоорайларын болгаш суурларын санитария культураны бедилер керек.

Медицина өрөөннүн мурнуула улут болгаш харысаа-лыг соругалар туруп турар. Чаа ажилдышкынын оон улус манап турар.

Кады камгалазынын, медицинанын өрөөн-шиччел албан чегеринин болгаш медицина улетпүрүн ажилдакчылары чаа өмөкчө болгаш профилактиктиг чүдүлгө болгаш меди-цинынын өң сайырантай дериг-херекселерин илгелештир-биле дилеп тывар болгаш калбаа-биле негиздер ужуруг.

Чонун медицина хандырылазынын херөөн улам ылай-гы дөшкөсүнүн талазы-биле кады камгалаар ортажы-нын хемчеглерин партиянын Топ Комитетинин болгаш Чазак-тын талазында кезеде деткир болгаш аңаа дуалаар.

Ажилчы чоннарын кадынаа күш-культура болгаш спорт база чугула ужуру-дулазы.

Аныктарын ортуунаа күш-культура болгаш спорт ажилын ажилдыр оңаа кичээлгенин салып турган, чонун калбак кезектеринин ортуунаа күш-культуранын массалыг хөгжүлгөсүн хандылар.

Совет улустун амыдырал-ч

СОВЕТ ЭВИЛЕДШЕН РЕПУБЛИКАЛАРЫНЫҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ XX СЪЕЗДИЗИ

Эш Н. А. БУЛГАНИННЫҢ илеткелиниң төнчүзү

Бистин улут бурунгуларынын бодалары бүдүп турар. Сибирь хожудангай аграрлыг район турганынан Совет эрге-чагырганын чыдаларына чуртун улут индустриал-аграрлыг районнарын бирөөсү болуп берген.

Алдыгы беш чылда ол эд байлак край улам ыңай бүтү талазын көтүрүр.

Чуртун бүдүрүктү күштерин таарыштыр тургузар талазы-биле партиянын боттанырып турар политикаын эвилед-дешкен республикаларнын экономикаын болгаш культу-раын бүтү хемчеглер-биле көтүрүлгө болгаш быжыг-ла-рынче утганган.

Бүтү эвиледешкен республикаларнын экономика, поли-тиктик болгаш культуруга соксаа чок хөгжүдешкен эрге-жок чутула байдалдар бисте тургустунган. ТБ-нын өткөч илеткелинде эвиледешкен республикаларнын экономика-нын болгаш культуранын хөгжүдешкен тода көргүзүп тур-рар санаар бердинген.

Бо талазы-биле эвиледешкен республикаларнын чедик-каннын шынап-ла аажок улут. Бүтү эвиледешкен републи-каларда амгы үенин техникасын шигедип алган боттары-нын национал тускай эртемниг кадрлары өскөн онза өөрү-чүг.

Сөөлүгү үдө партиянын Топ Комитети болгаш Чазак улус ажал-агынын өргөп-баштаарына эвиледешкен републи-каларнын ролун бедиринче утганган элден хөй чутула ор-ганизацыг хемчеглерин боттандырган. Эвиледешкен рес-публикаларда чаз эвилед-республика министрстволары тур-густунган. Аюур даш, ыш, нефть, металлургия, өт, сүт, чий, пос-таавы болгаш аш-чөм улетпүрүн, тууду мате-риалдарынын, автомобиль транспортуна болгаш харызаа улетпүрүн хөй-хөй бүдүргөдери эвилед чыгарганынан республика чыгарганынче дамчып бердинген. Сөөлүгү үдө 11 муң ажал улетпүр бүдүргөдери эвилединден републи-ка чыгарганынче дамчып бердинген.

Ол бүтү хемчеглерин боттандырган чорударда партиянын Топ Комитети ажал-агы болгаш культура тургузушкуну-нун айтырларынын шигирилеринге чер-чер органнын хамзаарышпас чорун бедиринче болгаш инциативанын хөгжүдери-биле төпчүктөн удурулганы холбаштарынын ленинчи принципин барымдаалаан.

Эвилед чыгаргалыг хөй-хөй фабрикаларын болгаш завод-тары республика чыгарганынче дамчып берген-биле холбаштыр чамдык эвилед-республика министрстволарында оларын шугт өргөп-башкарып турганы бүдүргөдери ба-рык арткан. Ындыг байдал чүгө тш алпаратты дыка кызыралыг дугайында эвес, харын чамдык эвилед-рес-публика министрстволарынын моон сонгаар бар турары черде ажалыг бе азы ажал чок бе деп дугайында айты-рынын бешин өйү келген боор. (Залда шимээрэгээштин. Залдан: шын-дыр! — деп үнөр).

Ажал-агынын удурутуна өнч эртер төпчүдөр чорукту узуткаар талазы-биле хемчеглер чамдык эвилед болгаш эви-лед-республика министрстволарынын удурутуларын таллазын удурулушканын таваржып турарын демгеле-вейн барып болбас, ындыг удурутулар ажал-херектиг байдалы, эвиледешкен республикаларнын удурутуларга бодалар, шынап-ла «үстүдөн» оларга эки көстүр дөң чүгө дег бүтү чүвени төп черден удуруту күзеп туралар.

Ажал-агы болгаш культура тургузушкуну удурутуна-га эвиледешкен республикаларнын ролун күштедирер та-лазы-биле ам үдө партиянын болгаш чазактын боттандырып турар хемчеглери бистин партиявыстың национал поли-тиказынын ленинчи принциптеринге долгуз-биле дугахы тур-рар.

Хостуг, дең болгаш бүрүн эргелиг нацияларнын эки-тура-нын дем-каттыкылазы болуру Совет Социалисттик Респу-бликаларын Эвиледин тургузарынын идеяы чүм-биле бистин партиявыстың болгаш Совет куртуенин улут үндөзлөк-чын Владимир Ильич Ленинге хамааржыр. (Адыш час-каашыны). Ол идеяы Ленин иди үндүргөн, үндөзлөк болгаш хөгжүдкөн. Харын ыңчарла-ла, 1922 чылда-ла, Ленин эвиледешкен республикаларнын инциативанын ба-ла-ба-биле, бүтү талазын хөгжүдериңе шаптыктап болур эмиян эртер төпчүдөр чорукту болдуруп болурунга уду-р, бю-рократтыг хамчышыкынарга уду-р баш бурунгаар сагы-дырып турган.

Улут Ленинниң ол айтышканын бисе ам бешин онза чу-гула ужу-дузалаг.

Ажал-агынын удурутуна эвиледешкен республикалар-нын ролун улам ыңай күштедиреринге утганган шугуну моон сонгаар-лаа чайгылыш чок чорулары, эвилед чыгар-ганын бүдүргөдери республика чыгарганынче дилим-би-ле дамчыдып бөри эргежок чутула.

Ол чорук бистин ажал-агыныкыса болгаш культураныкыса удурутулганы эң тодаргай болгаш оперативтиг кылар болгаш республикалар аразында ажал-агына кады ажалдажылганы улам быжыг-лаарына идиги бээр. Он-биле кады экин эртер төпчүдөр чорукту чайдалар талазы-биле, ажал-агынын өргөп-баштаарына эвиледешкен республикаларнын ролун күштедирер талазы-биле партиянын боттандырып тур-рар хемчеглери болза, бистин күрне аппаратыныкы мас-са-лаж улам чокшудалар, бистин хөй националдык соци-алистик куртуенин хөгжүдериңе болгаш быжыг-лаарына чаз чутула басымын кылар дөңи ол. (Адыш часкаашыны).

Бүдүргөдери өргөп-башкаар талазы-биле републи-каларга аппарат организастарла, мадаа Киргизиянын КИ ТБ-зын секретары эш Раззакотун чуталааны шынап, өзү барымдаалаан эвилед министрстволарын өтүндүрер чо-рукту болдуруп болбас.

Эвеш саныг бүдүргөдери тургаш-ла республика-ларга эвилед-республика министрстволарын тургуза бээр-ниң фактылары чүгө Киргизияда эвес-ле болгай. Чижэ, Таджикистанда чик улетпүр министрствону 27 киж аппараттыг тургускан, ол чүгө ады бүдүргөдери өргөп-баштап турар. (Катны). Туркмен республиканың Пес-таавы улетпүрүнүн министрство он бүдүргөдери удуруту турар. Молда республикада 32 киж аппараттыг ыш улетпүрүнүн министрство тургустунган. Ол минис-терство чүгө бс бүдүргөдери, он шигиде ийли РСФСР-ниң болгаш УССР-ниң девискеринде турар дөрт ыш ажал-агы чедерин удуруту турар (Катны).

Эвиледешкен республикаларнын министрлер Чөвүлде-ри болгаш эвилед министрстволары чо херектиг ужурун хынамчалыг тодарып көөр, артык чүдүлери узуткаары болгаш ажал-агы республикаларга кадыг-бир министр-стволарын бар турарынын ажалынын дугайында айты-рыгын шигирилеринге эргежок чутула.

Эвиледешкен республикаларнын экономика эрге-ажы-тарында хамзааржыр айтырларынын талазы-биле үндөин барымдаалыг шигирилерин бедеткеги дег республикалар аразынын авторитеттиг органын — ССРЗ-нин Дөди Сове-динин Националдык Советинин Экономика Комиссиясын тур-гузар дугайында эш Н. С. Хрущевти илеткеге иди үндү-ргөн савалын мындай шын деп санап тур мен. Ол чорук

эвиледешкен республика бүдүрүктү негеле-херекелдерин эң эки болгаш эң долу көөр артык бээр.

Бүтү эвиледешкен республикаларнын ажал-агынын чаз күчүлүг өстүрери Директивааларнын телевиделинде көрүл-ген. Алдыгы беш чылда Директиваалар телевиделин ажаллап кылган турган, партиянын Топ Комитети съездинин Дирек-тивааларына эвиледешкен республикаларга хамзаарыштыр улетпүрүг болгаш көзө ажал-агынын талазы-биле чүгө кол онаалгаш көрдүгөн турар ужурут деп чүвени барым-далаан.

Эвиледешкен республикаларнын Коммунисттик партия-ларнын Топ Комитеттери болгаш Министрлер Чөвүлдедери съездинин Директивааларына үндөзлөш, алдыгы беш чыл-да ажал-агы болгаш культура тургузушкуну талазы-биле хемчеглери эң тодаргай ажаллап кылар база эвилед-

*

*

*

Эштер! Алдыгы беш чыл планын чедикшикниң күседи-рин кижилер — ажалчынар, колхозчулар, интеллигенция, оларнын кылмаккай күш-ажылы шигирилер. Директива-ларнын телевиделин ажаллап кылдыра СЭКП-ниң Топ Коми-теди хөй-хөй муң улетпүр бүдүргөдери болгаш колхоз-тарнын коллективтеринин савалдарын барымдаалап көргөн. Беш чыл планын талазы-биле савалдарын бедеткөргөтө болгаш чуталажып көрүгө илдепкей киркишкен хоорай-нын база көзөңгөн ажал-инциативанын патриоттук инци-ативаны болгаш хөй ажалы бүдүргөдери дуржулгазы алдыгы беш чылда улус ажал-агынын тус-тус адыралын хөгжүдериңиң сорулгаларын эң долу тодаралы, бистин со-циалистик улетпүрүгө болгаш көзө ажал-агыныкыса бар аажок улут иштиги аргаларын илердир талазы-биле партиянын Топ Комитетинге дузалаан.

Топ Комитеттин ажаллап кылганы Директивааларнын те-левидели съездине чедир бир ай бурунгаар бистин парлам-енте парлаганын билдир кылды. Ол айнын дургузунда партия съездининге болгаш конференцияларынга, партия активтеринге болгаш хуралдарына, колхозтарын, МТС-терин база советтарын коллективтерин хуралдарына Директивааларнын телевиделин көдүрүшкүнүг болгаш ажал-инчи чуталажып көргөн.

Ажалчынар, колхозчулар, инженер-техниктиг ажаллапчылар, башкалар, өмчидер, өөрөңкчилер, пенсонерлерден, Совет Армиянын дайынчыларынан алдыгы беш чылдын эң ыңай-бүрү айтырларынын талазы-биле көчүгү хөй саныг чазалап Топ Комитетке, ССРЗ-ниң Министрлер Чөвүлдедери, ССРЗ-ниң Курланынга, солунар редакцияларына келген.

Ол чазалаарын хөй-хөйдө күш-ажалды организааста-рын экижеринин, кул төлөп ар турар категориянын ажалчынарын ажал теледирин бедиринин айтыр-ларын көдүргөн. Ажалчы чоннарын культура-амчылал хандырылганын экижер, пенсия хандырылганын, кадык камгалаанын экижер, хоорайларын болгаш ажалын суур-ларын чазалажып талазы-биле хөй савалдар кирген. Ол бүтү савалдар социалистик улус ажал-агынын, эртемни, культураны, улус өөрөгдөргө улам ыңай хөгжүдөр дугай-ында саныг салышканын-биле сийиккен.

Алдыгы беш чылда ССРЗ-ниң экономикаын күчүлүг хөг-жүдериңи айтыртып ажаллап улут программанын чан-гы өн-сөткүлгү чүдүлүгүн көрүшкөн, бистин чурту-вустун ажалчы чоннары Директивааларнын телевиделин чуталажып көрүп турда, улус ажал-агынын иштинде ажаллапчылар турар чаз улут куралдарын тодарып, четкестерин илердир база чөптүгүмчүлөп, бистин бүтү ажалымын улам ыңай экижеринин оруттары айткан.

Съездинин Директиваалары алдыгы беш чылда ССРЗ-ниң улус ажал-агынын хөгжүдөр талазы-биле чүгө кол-кат онаалгаларын тодарып сорулгазын болуу турарын билдир-гет болгай. Съездинин Директивааларына үндөзлөш, ССРЗ-ниң улус ажал-агынын хөгжүдериңи беш чыл пла-ны беш чылдын тус-тус чыларынын, министрстволарын болгаш ведомстволарын айы-биле эң-не калбак көртүгү-дериң кылдыр ажаллап кылдынар. Бүтү ССРЗ-ге беш чылдын планын болгаш эвиледешкен республикалар айы-биле беш чыл планынын чогадып тургузарда, ажалчы чоннарын, партия организастарынын, бүдүргөдери кол-лективтеринин, колхозтарын, МТС-терин болгаш совет-тарын хөй саныг үнелиг савалдары барымдаалап көрүл-ген турар ужурут.

Партиянын XX съездинин талантиг ужуражыр дөң калбарган бүтү улустук социалистик чарыкы бистин узу-гус организацын талант-биле кайы хире байлактын, му-ракчы дуржулганын ужу-дузалай кайы хире улуу база ка-тап көргөсөн.

Партия, совет, профэвилед болгаш комсомол организа-цияларын хулазгеткан — массаларын чогадыкчы илдепкей моон сонгаар-лаа деткири болгаш калбарыны, алдыгы беш чылдын онаалгаларын долур болгаш ажал күсөдир дөң улус ажал-агынын бүтү адыралына социалистик ча-рыктын улам калбаа-биле негедериңи база ону дайынчы өзү-биле утлап баштаары бээр.

Ажалчынарын, колхозчуларын, интеллигенциянын миллион-миллион массаларын көдүрүшкүнү, болгаш инциативанын мергежилди удурутула-биле, кадрларын шын шынап алыры-биле, күсөдериңи үрүлчү хынаары-биле, тодаргайлаарга бистин партиявыстың бүтү организацын ажалы-биле быжыг-лаар болгаш деткир хулазгетил бс.

Мурнундагы беш чыл планынын күсөдир турла Комму-нисттик партия мергежилди удурутулганы болгаш органи-зацын ажаллап үлөтөр-чизон көргүзүп турган. Бистин партиявыс ам база-ла болуңу сорулгаларын бедиринге турар дээринге чигинниг турбас. (Адыш часкаашыны).

Организацын ажал хамыктын мурнуна күрүениң са-гыла-чурумун быжыг-лаарыңе, эртемниг болгаш техника-нын эң чаз чедип алышканынын улус ажал-агынын негедериңе, муракчы дуржулганын калбаа-биле негте-дериңе болгаш күш-ажалдык бүдүрүктүгүн бедиринге утганган турар ужурут.

Бистин ажал-агыныкы, он бүтү адыралы чыл бүтү өзү болгаш болбайраңгайлыг турар. Чаз, улам-ла барып техника бүдүргөдери күчүлүг агымшкы-биле кирип турар. Ынчангаам амы байдалдар бүдүргөдери, өзүлү органи-зацын, удурутула болуу төлөдө, болуңу ажал-херекти эки билер, тускай мергезжөн киж болуру, бүдүргөдери хандыр өөрчирин, он бүтү эскерткени сийиктиг карери чутула. Чүгө ол негеле турда ажал-херекти билери-биле, тодаргай удуруту болуу.

Чангыс-лаа удуруту бир эвес ол массалар-биле сырып харылаа чок болгаш оларга даямас болза, дег-түнчөлиг ажаллап шыдаас. Бүтү-ле шүгүмчүлөк санындырлар-ны кичеңгелгил диниш, илеретинген четкестерин дүргөн чайлаш, бүдүргөдери чарыкчыларын, чогадыкчылар-ын, рационализаторларын илдепкей деткир керек.

Совет нитилендик мораль-политиктиг чангыс эки, Ком-

мунисттик партиянын болгаш Совет чазакты долгандыр бистин узуу-вустун бузулбас сырып каттыжышканын, ажал-чын аны-биле колхозчу тараачынарын эвиледини, бистин чурту-вустун улустарынын аразында ажал-агы найы-ралдык улам ыңай быжыкканы—бо бүтү болза, улут эңи сорулгажы—коммунисттик нитиленди тургузарыңе орукка бистин улам ыңайы чедикшикнеривистин үндөини ол бо-лур. (Адыш часкаашыны).

Алдыгы беш чылда партиянын салып турар сорулга-лары болза, нитиленди бүдүргөдери хөгжүдериңи, улустук чагай байдалын бедиринин эгертинмес аргаларын болуда шиг-гедип турар совет тургузуңу күчүлүг күжүнү дугайын херечилеп турар-дыр.

Алдыгы беш чыл планынын талазы-биле Директиваалар-нын телевидели бүтү совет кижилерин күзө-чүкүзүп болгаш тура-соруун илергеп турар. Олар бо кайгамчыктыг документиңи онаалга бүдүрүп улустук чагай чоругуна дугайында партиянын болгаш чазактын соксаа чок салып салышканын кылдыр көрүп, алдыгы беш чылдын планын боттандыра чорук социалистик экономиканын хөгжүдө-рини, бистин чурту-вусу улустук хергел чүдүлериңи за-бекшилиг тургузарынын хергелге, коммунизм тургузуш-кунуңу улут хергелге бурунгаар чаз улут базын болуу деп чүвени билди туралар. (Адыш часкаашыны).

Эштер! ССРЗ-ниң улус ажал-агынын хөгжүдериңи ал-дыгы беш чыл планын чүгө иштиги эвес, харын бүтү дегелгй талазы-биле база калчаар-лаа аажок улут ужу-дузалай бол-лур. Бистин партиявыстың болгаш Совет куртуенин улут үндөзлөкчизи В. И. Ленинниң баш бурунгаар өттүр көргөн чүлүг боттанта: Совет чурт дегелгй төгүзүңү чорудула-амыга, киж төгөргөтөңн төгүлүг салым-чолуна хамы-ктыг мурнуна болуңу ажал-агы политиканы-биле узам-ка ыңай, улам-ла улут савалдарын чедирип турар.

Ажал-агы болгаш культура тургузушкунуна болуңу чедикшикнери-биле совет улус дегелгйин бүтү чурттары-нда миллион-миллион өнүктөрин чазалп турар. Улустар бол-за, бистин чедикшикнеривисти Совет Эвилединин тайбын күзө-чүкүдериңиң илерели, ажалчы кижиниң эрге-ажыктылары таарыштыр бүдүрүктү күштерин хөгжүдериңе кымылга чок дегелгй ажалды берип турар ажал-агы-нын социалистик системанын улут күжү болгаш артык күштери кылдыр көрүп турар.

Капиталисттик чурттарын чамдык бөлүктөринге хама-рыштыр алырга бистин беш чыл планыныкы бузуу оларга таарымчалыг эвес болуп келген, мындажак олар боттут фактын херекке азыр ужурга таваржып келген. Бистин беш чылдарыныкы эвеш шугула иңи баштары оожу-раткан болгаш капиталисттик дегелгйин хөй-хөй ажалла-чыларына улуурга чорукту эвешеткен дээрн чигинниги болдурбай турар.

Чаз беш чыл план бүрүз социализмни тургуштарынын күштегенин, Совет куртуениң күчү-шымалынын быжыка-нын айттып келген. Ынчангаам, бистин беш чыл планыны-кыс бистин чүгө үрүгү өзүп турар өнүктөринистик та-лазында эвес, харын бистин дайынчыларынын талазы-дан-лаа кайгамчык улут сорулгазын бүтүгү болдуруп кел-гени чазгаар-ла бидингир.

Алдыгы беш чыл планынын талазы-биле СЭКП-ниң XX съездинин Директивааларын парламента чарлатынган телевидели хайышканын үнелеп көрүлгөдериңиң база болдурунган. Ынчаарга ол үнелеп көрүлгөдери бистин баштай-гы беш чыл планыныкы таваржып турганы үнелеп көрүшкүнөрдөн боттуу-биле ыгалып турар.

Баштайгы совет беш чылдарга хамзаарыштыр капитали-стик дегелгйин буржуа парламента, политиктиг ажал-дакчыларынын болгаш экономистеринин чуталаарын ел-лерин аранардан хөй-хөй кижилер утлаан боор. Олар бо планынын «хоозун болза», «боттамас күзөл», «пропаган-дичи ажаллашты чорук» деп адап, чайлаш чок буурап дү-жө деп баш-ла шаа-биле алдырып турган болгай. Ынчаарга сөөлүдө ол планнар чедикшикниң күсөдирини турар апа-ганга ол үн сөзүлүп турган: Боурурга болгаш хөң чок баш улут сөзүлүкчир аңгалакшыга болгаш дүвүргө-гө орун чайлап берип турган. Ам, казан алдыгы беш чыл-че өгөлөп кирпекенисте Совет Эвиледин эңи ажалы-биле кара-сагышты көрүп турар кижилер бешин бистин беш чыл планыныкы боттууга чигинишкенин илердирин

СЭКП-ниң XX съездинин материалдарын ажалчы чоннар өөрөңип турар

КУШ АЖЫЛЧЫ СОРУК ИРИШИШИН

ХАНДАГАЙТЫ. (Радио-биле). Совет Эви-лединин Коммунисттик партиявынын XX съездинин материалдарын бөтү район-нун ажалчы чоннары сеткил ханышкы-нын-биле хулап ап, ханыш-биле өөрө-нип өгөзгөн. СЭКП райкомунун секретары эш Лопсан-Серенин редакцияга дыңат-каны болза:

— Съездинин материалдарын, Топ Ком-мунисттик өткөдүгүн талазы-биле эш Н. С. Хрущевтин илеткени күш-ажалын бедик көдүрүшкүн-биле таныжып турар. Районун девискеринге дөрт муң хире киж киришкен чеден ажал кезек чера-реге хуралдар болган. Аңаа сөс ап чүгө чу-галаан киж бүрүз тайбын тургузуш-кунуңу хергелге каш дакыр күжениш-кенин ажалдарын илердип турган.

Районун ажалчы чоннары съезд му-рунун чарыкына алган хулазгелерин ас-сеткилдиг күсөдир турар. Колхозтар-нын сүт-бараан фермалары бо чылдын февралда эртен чылды ол үзөңгө дең-нэрге инек бүртүлгөн 71 литр хөй сүт-тү саап алган. «Коммунисттик орук» кол-хозтук маачынары 179 хойларын те-

рөөн 182 хураганнарын база 70 инек-терин бызааларын менди доруктуруп тур-рар.

Малды хүр кыштагалды, чаксы хову ажалына бедеткедиг ужуражы хемчег-лери чорутушаан, амгы үдө школа-ларга оттулар ыш, колхозтарга тууду ма-териалдары бедеткээр ажалдар улут күш-ажалчы көдүрүшкүндө калбарып турар. Бо чылдын кылар туудуларга хергеза-рыктын 43 хуурун районун колхозтары тууду шадеринде бедеткен алган.

Съездинин материалдарын чон орту-аунга таныштырар ажалды партиянын чер-черде агитколлективтери улам кал-барып турар.

ХАНЫЗЫ-БИЛЕ ӨӨРӨНИП ЭГЛЭЗЭН

ТЭЭЛИ. (Телефон-биле). Бай-Тайга рай-онун ажалчы чоннары СЭКП-ниң XX съездинин материалдарын калбак таны-жып турар. Сталин аттыг колхозтук ажал-участоктарынын айы-биле танылгач хуралдары 6 кезек черге болган. Съезде эш Н. С. Хрущевти илеткени колхозчу-лар ханызы-биле өөрөңип турар.

Съездинин алдарына калбарган соци-

алистик чарыктын эгелзеге киргеш, кол-хозчулар күш-ажы талазы-биле биче эвес көртүгүлгөдери болган. Чаксы хову ажалына бедеткедиг чедикшикниң чоруп тур-рар. Уренин культулар айы-биле бедет-кетип, 8 андазынарын, 25 илчилер-ни сөтөп алган. Дөрт парник онгардыр дегитинген, уюбренгел 23 тонна өлөк чигинган, расада олуртурунга 10 муң ирик-өдө саважыгыштар кылдыган.

Тууду бригадалы 500 хойга чаз кажааны дооскан, бо чылдын кылар туудуларга 8880 ажал чүдүктарын кезип бедеткээ.

ЧАЗАЛГА

1956 чылдын февраль 29-та үнгөн № 45 (3498) «Шынын» бирги арныкы бирги колхозканын үстүдөн кул 21-ги олурун... Уставында айтышканын моон сонгаар хөзөр артыралын чутула эвес деп санаар, деп чазал номчуу.

Бистин тайбын ажал-агы сорулгаларынын бистин инди, бирма болгаш ажал өнүктөринистик хамы шын би-лип турарын улут сеткил ханышканын-биле демгелеп тур-рар бс.

ССРЗ-ниң ажал-агы тургузушкунуңу кайгамчык улут планынын бистин экономика болгаш социал тургузуш-кунуңу бүдүрүшкүндөн, бүтү чурттарын, бүтү улустар-нын аразында быжыг тайбынын болгаш найыралдык иде-ология болуру бистин идеологиястан үнүп турар.

Социалистик лагеринин чурттарынын тайбынча ыназын-дыг чайгылыш чок даштыкы политиказын ажалында элден каш чылдар дургузунда туруп турган улустар аразы-нын дүшкүрүлүг чорук эвеш чыгарышканын-биле солун-кан, бүтү-нिति тайбынын быжыг-лаарынын боттут перспек-тивалары бөстүп келген.

Тайбынын херөн быжыг-лаарыңе утганган бистин са-надаларыны, оларын киргенис кижилерин талазында таарымчалыг үнел көрүшкүнү үрүлчү эвес ап келген. Ол дугайын хамы хараалп турар бс, мында-лаа улустар аразынын кады ажалдажылганын экижеринге чаз-лаа орутарын дилеп тыварынга долу шигиригил бс. Бис моон сонгаар-лаа чүгө ол орукка турган күрүлгө аразында крөгөжигени күштү-биле быжыг-лаарын чедип ап, тайбын-нын херөн быжылап болуу дээринге быжы-биле бүтүр-е-вишаан, тайбын кожа-хөлбөс турарынын ленинчи политка-зын моон сонгаар-лаа тургусту болгаш чайгылыш чокка чорудар бс. (Адыш часкаашыны).

Улус-демократтыг чурттар-биле ажал-агына харылааны болгаш найыралды улам быжыг-лаар, бистин нити эрге-ажыктырыкка оларын-биле кады ажалдажылганы улам калбартыр бс. АКШ, Англия, Франция болгаш өске-даа чурттар-биле харылааларын экижеринге утганган поли-тикамын моон сонгаар-лаа чорудар бс, Индия Республика, Бирма, Афганистан-биле, тайбын камгалаарына болгаш быжыг-лаарына сонургалдык бүтү-ле күрүлгө-биле найы-ралдыг кады ажалдажылганы хөгжүдөр болгаш быжыг-лаар бс, кайы-айымын ажалыг чоруктуң принципин сагып турган, салыгажышканын бүтү хемчеглериңи хөгжү-дериңе үндөзлөш бүтү чурттар-биле экономикаг харылаа-ларын калбартыр бс.

Эштер! Алдыгы беш чылда партиянын Топ Комитетинин салган сорулгалары аажок улут. Олар улут күженишкени-нерин болгаш кылмаккай күш-ажалды партиянда болгаш бүтү улустан үзгөр. Бир-тээ сорулгалар салдыган болгаш тайбылардын чүгө болганда, бүтү чүгө чазгаар-